

Park Oliwski im. Adama Mickiewicza, ze wznoszącymi się nad nim wieżami archikatedry gdańskiej, poklasztornymi zabudowaniami i siedzibą muzeum sztuki współczesnej w dawnym Pałacu Opatów, obejmujący ogród opacki w historycznych granicach oraz obszar dołączony na początku XX wieku, tworzy obecnie wyjątkowe założenie architektoniczno-parkowe. Palmiarnia zlokalizowana w parku zyskała nową formę w wyniku rozpoczętego w 2016 roku procesu rewitalizacji, podjętego w celu ochrony zabytkowych budynków, dostosowania ich do obecnych wymagań, a przede wszystkim podkreślenia kulturowych wartości dawnego ogrodu opackiego. Zaprojektowana przez podwarszawską pracownię Rysy Architekci rotunda (zbudowana w miejscu poprzedniej, pochodzącej z drugiej połowy XX wieku) wraz z przylegającym do niej zabytkowym budynkiem oranżerii (będącym również częścią projektu) stanowi najważniejszy obiekt zespołu. Jej cylindryczną, lekko skręconą szklaną ścianę, zwieńczoną kopułą, tworzą moduły w kształcie czworokąta. Wysokość obiektu przekracza 24 m. Ze względu na prototypowe rozwiązania i rosnące ryzyko gwałtownych zjawisk atmosferycznych projekt w trakcie budowy poddano dodatkowym analizom wytrzymałościowym, które wykazały, że konstrukcję należy wzmocnić. Na czas prac wykonawczych objęto opieką znajdujące się w palmiarni rośliny, w tym 180-letni daktylowiec, który jednak ostatecznie usechł.

W 2022 roku palmiarnię otwarto ponownie. Efektem prac rewitalizacyjnych jest dynamiczna, przejrzysta forma, wiążąca wnętrze obiektu z otoczeniem. Szklana elewacja rotundy została zbudowana z 420 szyb o różnych wymiarach, z których każdą przymocowano za pomocą stalowych rotuli – montaż wymagał więc ogromnej precyzji. Szklany dach wyposażono w automatycznie otwierane wywietrzniki, a w budynku zamontowano system sterowania klimatem, aby rośliny tropikalne rosły w warunkach odpowiadających ich naturalnemu środowisku. Platformy widokowe w centralnej części rotundy zapewniają właściwe warunki ekspozycji zieleni.

Połączona z rotundą oranżeria składa się z dwóch części. Wyższa z nich (trakt południowy), z mansardowym dachem uznawana jest za najstarszy element obiektu – budynek istniał już w I połowie XVIII wieku. Znajdująca się tutaj sala ekspozycji roślin prowadzi do rotundy. W części niższej (trakt północny) zachowane fragmenty muru osłonięto szklaną ścianą, która doświetla wnętrze i zapewnia widok z zewnątrz na historyczną strukturę. Podziemia kryją dwie kondygnacje piwnic z ceglanymi sklepieniami. W oranżerii zaprojektowano kawiarnię i salę konferencyjną. Cały zespół uzupełniają obiekty zaplecza: nowy budynek socjalno-techniczny oraz szklarnie, które są obecnie przedmiotem prac rewitalizacyjnych.

Warto przypomnieć, że palmiarnia – łącząca współczesne formy z historycznymi i położona w sąsiedztwie czytelnych do dziś głównych osi kompozycyjnych parku – jest jednym z ogniów sięgającej XII wieku historii cysterskiego opactwa. Dawniej rola takich obiektów była inna. Średniowieczne ogrody klasztorne symbolizowały tęsknotę za biblijnym rajem, stanowiąc pomost łączący *sacrum* z *profanum*. Podobnie było w oliwskim ogrodzie. Dłuższą z jego osi skierowano na wschód w stronę morza i podkreślono kanałem, tworząc widokowe ramy dla słońca wyłaniającego się z wody. Mnisi nazwali tę aleję *Drogą ku wieczności*. Połączone z nią wnętrza ogrodowe – *paradisum* (raj) oraz symbolizujący poszukiwanie drogi do magicznego centrum labirynt (obecnie alpinarium) – wspólnie tworzyły silne symboliczne przesłanie. Współczesny park jest przede wszystkim miejscem spacerów oraz spotkań, nadal jednak obecne są w nim elementy skłaniające do refleksji nad rzeczywistością wykraczającą poza codzienność. Nieuchronne przemiany powinny uwzględniać *genius loci* parku i znajdującą się w nim architektury. Wydaje się, że dynamiczna, zbudowana z zastosowaniem nowych technologii rotunda palmiarni wraz z odrestaurowaną zabytkową oranżerią wpisuje się w poszukiwania przyszłej – odpowiadającej pojawiającym się wyzwaniom – roli parku Oliwskiego, dając początek nowej interpretacji tego miejsca.